

Tema: Rabies

Bild: MAWO-projektet i Tanzania

VETERINÄRER UTAN GRÄNSER **SVERIGE**

VSF - Sweden
Member of VSF International

One world - One health - One welfare

WORLD RABIES DAY

Ungefär 5,5 miljarder, d.v.s mer än halva jordens befolkning, lever idag med risken att bli smittade av rabies. Sjukdomen har en mycket hög dödlighet i jämförelse med andra infektionssjukdomar – varför tiotusentals människor dör av rabies varje år. Nästan alla som smittas avlider.

WHO, OIE-WAHO, Food and Agricultural Organization of the UN och Global Alliance for Rabies Control har därför gått samman och utsett den 28 september till Världsrabiesdagen. Detta datum är nämligen rabiesvaccinets fader Louis Pasteurs födelsedag.

Flera av de projekt vi i VSF Sverige stödjer arbetar aktivt för att förebygga rabies spridning. Septembers medlemsblad har därför tema rabies.

Källor:

- CDC - Centers for Disease Control and Prevention
- WHO - World health organisation

LITE OM RABIES IDAG ...

Enligt World Health Organization (WHO) så finns rabies i över 150 länder och orsakar runt 70 000 dödsfall per år bland människor. 95 % av de drabbade bor i Asien eller Afrika och det är särskilt de fattiga som insjuknar. Människor smittas främst av hundar och enligt World Organisation for Animal Health (OIE) så sker 80 % av dödsfallen i landsbygdsområden.

Rabies spridning stoppas effektivt med vaccinering av hundar. 90 % av fallen orsakas av bitt från en domesticerad hund. Detta betyder att det finns en ägare som kan ta hunden till veterinären men stora bekymmer i problemländerna är pengar och okunskap. Många människor saknar vetskap om hur sjukdomar sprider sig mellan djur, och mellan människa och djur. Vaccinering är antingen okänt för dem eller så har de inte råd att lägga sina pengar på djuren. Det kan dessutom för organisationer ute i mindre städer och lokala veterinärer (om det finns några) vara svårt att få tillgång till de resurser som krävs för storskaligt arbete.

I Zambia är hundvaccination den huvudsakliga kontrollmetoden mot rabies vilket främst sköts av Department of Veterinary Services under the Ministry of Fisheries and Livestock men endast en liten del av hundpopulationen är idag skyddad. WHO rekommenderar att minst 70 % av hundpopulationen bör vara vaccinerad för effektiv kontroll och att mindre än 30 % är slöseri med resurser.

VSF och våra medlemmar stödjer bland annat Livingstone Animal Protection Society (LAPS). LAPS startades 2014 i Zambia av Lynne Mendelsohn. Det började som ett rehabiliteringscenter för främst hundar och katter, det har vuxit under åren och de arbetar nu dessutom med olika projekt, utbildningar och vaccinationskampanjer bl.a. mot rabies. År 2016, under en dag, så vaccinerades 633 hundar, två kattungar, sju kaniner och två marsvin med hjälp av lokala veterinärer, egna anställda och donationer. Lynne berättar att många av dem som tar med sina husdjur till stationerna är barn, det är också barn som främst smittas.

I Tanzania uppskattas 1 500 personer dö varje år efter att ha blivit bitna, siffrorna tror man kan vara ännu högre då inte alla registreras. MAWO (Meru Animal Welfare Organization) i Arusha, Tanzania, är en organisation som jobbar med framförallt hundars och åsnors hälsa. VSF fick kontakt med dessa 2015 och under 2016-2017 användes bidragen från VSF till att vaccinera 1 487 hundar och under 2017, ytterligare 1 812 hundar.

I Malawi dör ungefär 500 människor varje år av rabies. LSPCA – Lilongwe Society for the Protection and Care of Animals, är en organisation i Lilongwe som bl.a. anordnar vaccinationskampanjer och utbildning om djurhälsa. Sedan 2013 har LSPCA vaccinerat mer än 100 000 hundar. Rabiesvaccineringen pågår som kampanj i en månad och de samarbetar med flera partners såsom Lilongwe City Council för att de ska lyckas vaccinera tillräckligt många. Under 2017 bidrog VSF-Sverige med 15 000 kr till deras arbete med gatuhundar vilket inkluderar både kastration och vaccination.

WHO tillsammans med OIE-WOAH, Food and Agricultural Organization of the UN och Global Alliance for Rabies Control har som mål att året 2030 ska inga människor dö av hundsmittad rabies. För att lyckas krävs både ökad medvetenhet, kunskap och vaccinationsprogram.

Genom att stödja VSF bidrar du till att organisationer som arbetar med vaccinationsprogram får tillräckligt med resurser - så att de kan fortsätta arbeta för att nå det globala målet och förbättra både djurs och människors hälsa!

Källor:

- Carolyn Patricia Mulipukwa - *Insights and efforts to control rabies in Zambia*, Oct 2017
- Maganga Sambo *et al.* – *The burden of rabies in Tanzania and its impact on local communities*, nov 2013
- LAPS - www.facebook.com/LivingstoneAnimalProtectionSociety/
- LSPCA - Lilongwe Society for the Protection and Care of Animals - lilongwespca.org
- MAWO - Meru Animal Welfare Organization - meruanimalwelfare.org
- WHO - World Health Organization - who.int
- OIE - World Organisation for Animal Health(OIE from Office International des Epizooties)- oie.int

SJUKDOMEN RABIES

Klassisk rabies har inte förekommit hos djur i Sverige sedan år 1886, men är dessvärre vanligt förekommande både i Afrika och Asien. Sjukdomen förekommer även i Syd- och Nordamerika samt i vissa länder i Östeuropa. Världshälsoorganisationen (WHO) uppskattar att mellan 30 000-70 000 människor årligen dör i rabies. När symptom väl brutit ut kan sjukdomen inte botas trots modern sjukvård, utan leder i princip alltid till döden.

”Det finns fungerande förebyggande vaccin för både djur och människa”

Även för de smittade djuren innebär det ett stort lidande och mer eller mindre en säker död. Vissa djur fungerar emellertid som en reservoar för sjukdomen, något som leder till att smittan kan upprätthållas. I Europa är detta exempelvis rödräv och mårhund.

Rabies orsakas av ett lyssavirus inom familjen Rhabdoviridae. Viruset smittar främst via bitt men även via kontakt med infekterad saliv, till exempel slickning. Viruset kan dock inte penetrera intakt hud, utan behöver ingångsport i form av ett sår. Även kontakt med slemhinnor, exempelvis ögon, utgör en hög smittrisk.

När virus introducerats i muskeln vid ett bitt förflyttar sig viruset till hjärnan via axoner inom nervsystemet. Under denna period har djuret eller människan vanligen inga kliniska symptom. Väl i hjärnan sker en kraftig multiplicering av viruset som orsakar hjärnhinneinflammation, varpå viruset sprids till salivkörtlarna där vidare smittspridning möjliggörs. De tidigaste symptomen är vanligen beteenderubbningar, där vilda djur tappar sin skygghet medan domesticerade djur blir skygga och/eller aggressiva. Hos människor ses symptom som förvirring, ångest och hallucinationer.

Hos djuren utvecklas med tiden även förlamningar och rörelserubbningar. Ibland ses också krampanfall innan individen slutligen avlider. Studier på hund, katt och mink har visat att viruset kan utsöndras i saliven hos en smittad individ flera dagar innan symptom uppvisas.

Det finns fungerande förebyggande vaccin för både djur och människa. Sjukdom kan också förhindras hos människa genom att direkt efter smittillfälle vaccinera och insätta specifikt immunoglobulin.

Källor:

- SVA - Statens Veterinärmedicinska Anstalt
- CDC - Centers för Disease Control and Prevention
- Folkhälsomyndigheten
- WHO – World Health Organization

SKYDD OCH OM DU UTSÄTTS FÖR SMITTA

1. Förebyggande åtgärder

Det bästa sättet att undvika att bli exponerad för rabiesvirus är att undvika att klappa eller ha annan fysisk kontakt med djur vid utlandsresa. Då rabies inte förekommer fritt i den marklevande däggdjurspopulationen i Sverige behöver inte samma försiktighet tas hemma.

Skulle man bli biten eller riven av ett djur utomlands bör man kontakta vården omedelbart!

Om man vet att man har en ökad risk för exponering av rabies bör man agera i förebyggande syfte och vaccinera sig mot rabies. Exempel på personer som har en ökad risk är t.ex. veterinärer eller sjukvårdspersonal som jobbar med djur eller människor som kan vara rabiesmittade.

För bra skydd bör rabiesvaccination sker tre gånger innan resan:

1. En månad före avresa.
2. En vecka efter första dosen.
3. Två till tre veckor efter andra dosen.

2. Om du utsätts för smitta

Rabies är enligt smittskyddslagen en allmänfarlig sjukdom. Vid konstaterade sjukdomsfall anmäls dessa till smittskyddsläkaren i landstinget samt Folkhälsomyndigheten. Då sjukdomen hos djur omfattas av epizootilagen ska även misstanke om sjukdom anmälas.

Om du är vaccinerad mot rabies

- Området bör tvättas noggrant med tvål och vatten, under 15 min.
- Sök vård direkt, senast inom två dygn. Även vid grundvaccination mot rabies får man två extradoser. Den första ges så snart som möjligt och den andra tre dagar efter det.

Om du inte är vaccinerad mot rabies

- Området tvättas noggrant med tvål och vatten, under 15 min.
- Sök vård direkt, senast efter två dygn.
- Behandling med antikroppar mot rabies som ger ett omedelbart, men kortvarigt skydd mot rabies. Därefter administreras flera doser rabiesvaccin.

3. Rabies i Sverige?

- Sjukdomen har inte förekommit hos djur i Sverige sedan 1886.
- Två personer har vårdats för rabies på svenskt sjukhus de senaste 40 åren. Båda dessa personerna avled. Det första sjukdomsfallet var 1974 då en man smittats av en hund under en resa i Indien. Det andra fallet var 2000 då en kvinna smittats av en hund i Thailand.

Källor:

- Folkhälsomyndigheten
- SVA - Sveriges Veterinärmedicinska Anstalt
- 1177 Vårdguiden

FLADDERMUSRABIES I SVERIGE?

Forskare från SLU, Uppsala Universitet och Folkhälsomyndigheten kunde i en studie mellan 2008-2012 påvisa antikroppar mot fladdermusrabies EBLV (European Bat Lyssa Virus) hos ett fåtal svenska fladdermöss. Trots att forskarna inte kunde hitta viruset i fladdermössens saliv, tyder förekomsten av antikroppar ändå på att sjukdomen förekommer i Sverige (om än i låg grad). Sveriges status som rabiesfritt land kvarstår dock eftersom Världshälsoorganisationen för djurhälsa (OIE) inte klassar EBLV tillsammans med klassisk rabies.

EBLV är, liksom klassisk rabies, ett lyssavirus och kan i mycket sällsynta fall smitta andra djurslag, inklusive människor. Sjukdomen går i dessa fall inte kliniskt att särskilja från klassisk rabies. Det är därför viktigt att bära skyddshandskar vid all eventuell kontakt med fladdermöss.

Källor: Sveriges Veterinärmedicinska Anstalt (SVA), Folkhälsomyndigheten